



Informationsansvarig

Mats Lindberg
Planeringskontoret
Uppsala kommun
Box 216
751 04 UPPSALA
Tel: 018-16 13 23

1985-04-22

1985:2

OM SANNINGEN SKA FRAM...

FoB:ar behövs

när vi planerar din barnomsorg. När det inte längre finns så gott om pengar i kommunerna är det viktigt att lägga den barnomsorg vi har råd med på rätt ställe. Där barnen finns och där barnens föräldrar väljer att förvärvsarbeta. Områden med ensamstående föräldrar eller där båda "måste" arbeta för att klara hushållets utgifter är speciellt viktiga att de får sin barnomsorg.

FoB:ar behövs

när kommunikationerna skall förbättras. Finns det utrymme för ytterligare en buss- eller tåglinje eller tätare turer. Lokala opinioner är bra som en signal för förbättrade kommunikationer men ett heltäckande underlag är nödvändigt för att satsningen skall bli framgångsrik. Hur många pendlar egentligen varje dag mellan hemorten och arbetet på den och den sträckan osv.

FoB:ar behövs

när hushållen förändras i storlek och sammansättning och bostäderna skall passa alla i pris, läge och utformning. Marknaden styr på kort sikt men på lite längre sikt kan marknaden lätt skapa obalans. Det som efterfrågas eller behövs idag behöver inte passa hushållens krav på några års sikt. Eftersom bostäderna skall räcka länge är det bra att veta hur hushållen kan se ut om 5-10 år.

FoB:ar behövs

när man behöver få grepp om var 60-70-talens stora bostadsbestånd finns. 1990 är miljonprogrammets bostäder 20-30 år gamla och behöver förnyas och rustas upp. Det är en angelägenhet i första hand för fastighetsägarna själva men kommunen kommer säkerligen att behöva hjälpa till på olika sätt, inte minst när det gäller bostadsområdenas yttre miljö.

Vi känner alla till den debatt som förts kring nyttan och riskerna med att samla in en "massa" uppgifter från svenska folket vart femte år. Debatten blev särskilt intensiv i samband med att riksdagen skulle besluta om en ny FoB 1985. Tonvikten kom i den debatten att ligga på personlig integritet och sekretess.

Nu är vi snart framme vid en ny FoB. Personblanketten innehåller i jämförelse med tidigare FoB:ar mycket få frågor. Inte heller torde frågorna kunna uppfattas som särskilt känsliga. Likafullt kan vi inte utesluta att debatten kan blomma upp i höst igen.

KSP's FoB-grupp har därför i samarbete med SCB samlat på sig en del konkreta exempel på vad FoB:ar används till. KSP-nytt vill här ge ett smakprov på vad det arbetet resulterat i. Kanske kan exemplen ge lite inspiration och hjälp när vi på hemmaplan skall förklara för press, radio och allmänhet hur FoB:ar används.

BOSTADSPLANERING

KARLSTAD

Nybyggnadsbehovet bedöms utifrån prognoser över framtida antal hushåll och beräknade förändringar i det befintliga lägenhetsbeståndet. Hushållsprognosen beräknas med folk- och bostadsräkningens hushållsstatistik och kommunens befolkningsprognos som grund. Från hushållsstatistiken inhämtas fakta om hushållskvoter (andel personer med eget hushåll), hushållsstruktur, utrymme-standard m m. Framtida förändringar i det befintliga lägenhetsbeståndet bedöms med hänsyn till folk- och bostadsräkningens lägenhetsstatistik. Nettoförändringar uppkomna genom bl a rivning, kontorisering, övergång från permanent- till fritidsbostad beräknas genom jämförelser mellan tidigare folk- och bostadsräkningar.

På senare år är det särskilt de äldres boendesituation som kartlagts

KARLSTAD

Kommunen upprättade under 1982 en plan för äldreomsorgen. Planen utarbetades i projektform där kommunens olika förvaltningar, landstinget samt pensionärs- och handikapporganisationerna deltog. Äldreomsorgsplanen resulterade i ett åtgärdsinriktat underlag med förslag till förändringar

De äldres boendesituation kartlades med hjälp av hushålls- och lägenhetsstatistik från folk- och bostadsräkningen. De variabler som särskilt studerades var

- Hustyp (de äldres boendeformer)
- Upplåtelseformer (hyresrätt, bostadsrätt, ägare)
- Hushållssammansättningen (enpersonshushåll, hushåll med enbart äldre)

Statistiken bearbetades för såväl kommunen som helhet som för enskilda bostadsområden. Två bostadsområden med olika egenskaper vad avser de äldres boende valdes ut och utgjorde därefter underlag för en enkätundersökning.

MJÖLBY

Som undergrupp till bostadsförsörjningsplaneringen kan nämnas att vi för närvarande ägnar ett speciellt intresse åt de äldres bostadssituation. Det är intressant att se kopplingen mellan de boendes ålder och hushållssammansättning (ensamstående/samboende) med lägenhetens standard, storlek, läge (tätort/glesbygd), upplåtelseform ...

I nästa steg av planeringen måste man kanske sänka sig ned en nivå och jobba med besiktning, enkäter m m. Jag tror att det är viktigt att man först skaffar sig en översiktsbild av problemet (omfattning, rumslig fördelning m m, dvs bitar som man löser med FoB-statistik) för att utifrån detta kunna besluta om ambitionsnivå, prioriteringar ...

VÄSTERÅS

Omsorgen om de äldre i samhället är föremål för debatt. Många tecken tyder på att kraftiga omsvängningar i vårdformer står för dörren. FoB:en ger viktiga kunskaper om de äldre hushållens bostadssituation. Vi kan ur FoB utläsa hur många äldre hushåll vi har, hur många av dessa som bor ensamma. Vi kan få en bild av hur trångboddheten ser ut, och hur många som bor i småhus resp flerbostadshus.

Att vi kan få dessa data på delområdesnivå är oerhört värdefullt, när vi vet att vi är i början på en mycket kraftig upprustning av 40- och 50-talets bostadsbestånd. Dagens åldringar bor till stor del i dessa hus. FoB:en ger underlag för att bedöma hur ROT-programmet kommer att slå på pensionärernas bostadskostnader och indirekt på kommunens kostnader för KBT.

En annan gren av bostadsplaneringen där FoB:ar är särskilt användbara är stadsförnyelsen och därmed sammanhängande ROT-program etc.

MALMÖ

Staten har i samband med det s k ROT-programmet (reparation-ombyggnad-tillbyggnad) lagt ökad tyngd vid kommunernas ansvar för att få till stånd förändringar i bostadsområden med fysiska eller sociala brister. Ansvar innebär att planera, förbereda och initiera genomförandet av en förnyelseprocess i dessa områden. Planeringen skall vara områdesanknuten och inbegripa såväl fysiska förändringar av byggnader som utveckling av den yttre miljön, sociala förändringar, tillgång på lokaler och service m m. Den skall ge underlag för ställningstaganden beträffande standardkrav på tillgänglighet.

I Malmö har inrättats en särskild "stadsförnyelsegrupp", där berörda förvaltningar tillsammans fått i uppdrag att föreslå åtgärder i bostadsområden med brister. I detta arbete behövs bakgrundsfakta där FoB utgör en viktig del. Det gäller särskilt beskrivningar av bostadsbeståndet. Där ingår bl a uppgifter om hustyp, husens ålder, lägenhetssammansättning, standard, tillgång till hiss, uppvärmningssätt, ägarkategori.

KARLSTAD

Ombyggnadsprogrammets omfattning beror i första hand på bostadsbeståndets modernitet. Under år 1983 tillfrågades via en enkät samtliga fastighetsägare med halv- eller omoderna lägenheter i flerbostadshus om eventuella ombyggnadsplaner. Som underlag för utsändning av enkäten användes folk- och bostadsräkningens lägenhetsstatistik från 1980.

BARNOMSORGSPLANERING

VÄSTERÅS

För barnomsorgsplaneringen är folk- och bostadsräkningsdata en nödvändighet. Det är från FoB:en vi hämtar de grundläggande data som belyser hur den teoretiska efterfrågan på barnomsorg ser ut.

Vi har här möjligheter att följa utvecklingen av kvinnornas förvärvsarbete, hittills fördelat på timintervall. Genom specialprogrammets tabeller kan vi områdesvis studera hur antalet och andelen barn som teoretiskt efterfrågar barnomsorg faktiskt förhåller sig och hur utvecklingen har varit.

Vi kan ställa FoB:ens resultat mot egna studier för att områdesvis söka avgöra hur stor del av den teoretiska efterfrågan som löses på annat sätt än att anlita kommunens barnomsorg.

Områdesaspekten är mycket viktig när det gäller barnomsorgen. FoB:en förser oss också med andra typer av data som kan öka förståelsen för hur barnomsorgsefterfrågan kan skifta mellan områden. I FoB finns också data om bostadstyp, trångboddhet m fl variabler som kan vara delvis förklarande till barnomsorgsbehovet.

TRAFIKPLANERING

MJÖLBY

FoB-en är för närvarande vår enda möjlighet att beskriva arbetspendling. Arbetspendling är svårt att fånga upp på annat sätt.

Östgötatrafiken, dvs vårt länstrafikbolag, använder FoB-statistik, dels tätorternas folkmängdsuppgifter (det finns kommuner som saknar nyko) dels pendlingsuppgifter mellan orter, för att åstadkomma en rättvis fördelning av utbudet av turer inom länet.

Man har utvecklat ett normalstandardbegrepp utifrån dessa kriterier. Normalstandarderna ska alltså uppfattas som den rättvisa fördelningen av den totala länsresursen mellan kommunerna. Vill kommunen höja kollektivtrafikens standard utöver normalstandarderna, sker detta på kommunens bekostnad.

Ytterligare ett konkret exempel avseende pendlingsstatistik är Eksjöpendeln.

Eksjöpendeln utgör entimmestrafik mellan Eksjö och Nässjö. FoB-statistik var ett viktigt underlag för beslutet att upprätta denna linje.

MALMÖ

För planering av kollektivtrafiken är FoB-uppgifter angelägna. Vid förändringar av busslinjers sträckning undersöks hur många förvärvsarbetande som bor inom gångavstånd till den tänkta linje-sträckningen. Av intresse är särskilt pendlingsstatistik, som för små geografiska enheter ger uppgifter om antal förvärvsarbetande som bor i området och var dessa arbetar. Det ger en uppfattning om hur många som kan direktåka till sin arbetsplats, och i vilken omfattning som byten behövs. Pendlingsuppgifter fördelade efter ålder och kön är också av intresse, med tanke på skillnader i resvanor, där särskilt kvinnor i stor utsträckning utnyttjar kollektivtrafiken. För närvarande pågår en större resvaneundersökning, där FoB-uppgifter om hushållsstrukturen utgör underlag för en stickprovsvis fördelad enkät till hushållen. För att tillgodose behovet av statistik för planering av kollektivtrafiken behövs ytterligare uppgifter. Arbetsresornas fördelning efter färdmedel (buss, bil osv) är ett angeläget önskemål.

NÄRINGS- OCH SYSSLSÄTTNING

KARLSTAD

AB Karlstads kommuns industrilokalisering inbjuder årligen till en företagardag där representanter för näringslivet och myndigheter informeras och där tillfälle till diskussion i angelägna näringslivsfrågor erbjuds.

Ett av åren ägnades speciellt åt sysselsättnings- och arbetsmarknadsfrågor. Utvecklingen inom olika industrinäringar redovisades med folk- och bostadsräkningen 1970, 1975 och 1980 som underlag. Vidare bearbetades sysselsättningsstatistiken för motsvarande år vad avser utvecklingen av genomsnittligt arbetade veckotimmar. Sysselsättningsomstrukturering till allt högre andel deltidssysselsatta kunde härigenom redovisas på ett informativt sätt. För perioden 1975-80 kunde konstateras att antalet sysselsatta personer hade ökat markant medan det sammanlagda antalet förvärvsarbetade timmar i stort sett var oförändrat.

OMRÅDESBESKRIVNINGAR

VÄSTERÅS

Data från folk- och bostadsräkningarna är en viktig ingrediens i de områdesbeskrivningar som elever från högskolan utarbetar i samband med praktikperioder. Framförallt gäller detta elever från förskolläro- och fritidspedagogutbildningen. De gör ofta en form av områdesbeskrivning av det område där deras praktikarbetsplats är belägen.

I områdesbeskrivningarna, vars syfte är att för eleverna klargöra omgivningsfaktorernas betydelse för verksamheten, kommer FoB-data in. Här finns uppgifterna om hushållsstorlekar, barnfamiljer, barn till ensamstående, trångboddhet, socio-ekonomisk status m m som av de studerande bedöms som viktiga faktorer i en beskrivning.

Arbetet med områdesbeskrivningar är återkommande varför informationsbehovet är utspritt under lång tidsperiod. Ofta har de karaktären av nulägesbeskrivningar, men intresset för förändringsbeskrivningar börjar göra sig gällande.

GÖTEBORG

Socialtjänsten anvisar för socialtjänsten delvis nya arbetsområden och arbetsmetoder, såsom medverkan i samhällsplaneringen och uppsökande arbete. Vad behöver man bli då känna till?

- hushållsstruktur och samboendeförhållanden
- ålderspensionärernas boendesituation
- barn berättigade till kommunal barnomsorg
- lägenhetsbeståndets struktur och standard
- förvärvsförhållanden och yrkesstruktur
- var har de förvärvsarbetande sina arbetsplatser?
- m m, m m.

Var får man svar? Jo, från de vart femte år återkommande folk- och bostadsräkningarna.

MALMÖ

Man har inom social-, skol-, fritids- och biblioteksförvaltningarna, bredvid de sektoriserade verksamhetsgrenarna, byggt upp en samrådsorganisation. Dessa förvaltningar har många gemensamma eller överlappande frågor att ta ställning till, och måste på något sätt samordna detta. Främst gäller det frågor som rör barn och ungdoms miljö och övriga levnadsförhållanden. Även polisen, i form av kvarterspoliser ingår i samrådsförfarandet.

I dessa s k lokala samrådsorgans arbete har ingått att ta fram lokala handlingsprogram med förslag till konkreta åtgärder. Som underlag för ett sådant program behövs bli statistisk information som beskriver bostadsområdena. Uppgifter från FoB har en central roll. Här erhålles fakta som beskriver befolkningens sammansättning, hushållsstrukturen, boendestandard, förvärvsförhållanden m m. Tillsammans med annan statistik ingår FoB-materialet i s k sociala områdesbeskrivningar.

CIVILFÖRSVAR- OCH SKYDDSRUMSPLANERING

VÄSTERÅS

För de svenska tätorter som är skyddsrumstättorter gäller att skyddsrumspaner skall upprättas samt kontinuerligt ses över. Eftersom FoB idag är den enda källan som anger den förvärvsarbetande befolkningens geografiska fördelning och uppdelning på natt- och dagbefolkning är den ovärderlig som planeringsinstrument.

FoB:en ger dessutom basfakta för indelningen i skyddsrumsområden med sina uppgifter om hushåll, bostäder och hustyper.

 NYA MEDLEMMAR

Styrelsen har beslutat att erbjuda medlemskap till:

Eva Kristina Andersson	planerings ass	Eskilstuna
Ulla Andersson	kommun sekr	Värgårda
Magdalena H Bjesse	sekr	Sv kom förb Skaraborg
Britta Collste	sekr	Stockholm
Stefan Holm	utred chef	Jönköping
Bengtåke Johansson	1:e aktuarie	Borås
Peter Karlsson	utred sekr	Gnosjö
Jan Kronberg	utred sekr	Mellanskånes plan kommitté
Lennart Nilsson	planerings sekr	Strängnäs
Gunnar Ohlsson	utred sekr	Sölvesborg
Lars Sundblad	planerings sekr	Sigtuna
Ann-Margret Yngve	utred sekr	Värmdö